

НАРЪЧНИК ЗА ЗДРАВИ ФИНАНСИ:

Тайните на финансовото благополучие

Физическата култура е за
здраве. ФинКултурата –
за здрави финанси.

Предговор

Скъпи читатели,

Току-що направихте две неща: получихте достъп до ценни съвети как да направите 2021 г. по-успешна за вас във финансов план и подпомогнахте благотворителна кауза.

За първите 10 000 свалени копия до февруари, УниКредит Булбанк ще дари по един лев в подкрепа на фондация „Заедно в час“.

Всеки ще се съгласи, че 2020 година беше предизвикателна за повечето от нас както в личен, така и в професионален план. Някои бяха по-добре подготвени за предизвикателствата във финансов аспект и имаха сигурността и спокойствието, че те и семейството им ще преминат по-леко през трудностите. Какво отличава тези хора от останалите? Отговорът не е непременно в по-високите доходи, а в по-добрите финансови навици.

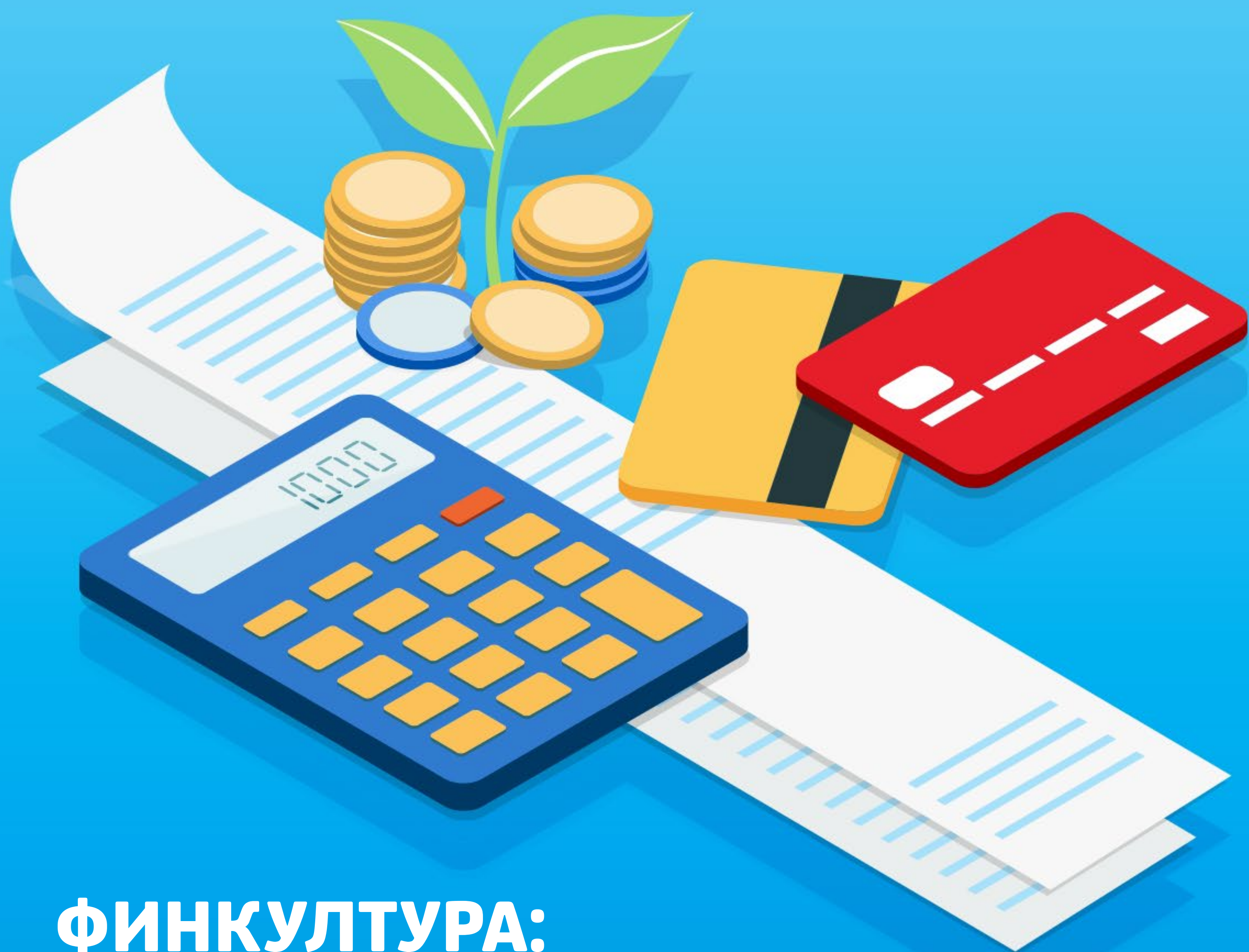
С помощта на експертите от УниКредит Булбанк анализирахме и събрахме в кратък наръчник полезни съвети, които да ви помогнат да изградите финансов план за 2021 година, за да можете да осигурите по-добра финансова стабилност за себе си и семействата си.

Наръчникът е част от ФинКултура – новаторски образователен проект от инициативата Social Impact Banking на УниКредит Булбанк. Ние вярваме, че колкото повече хората се информират и учат непрекъснато как по-добре да управляват парите и бизнеса си, толкова по-предприемчиви, успешни и удовлетворени ще са те.

Физическата култура е за здраве.
ФинКултурата – за здрави финанси.
Надяваме се, че ще сме полезни. Успех!

ФИНКУЛТУРА: ОСНОВНИ ФИНАНСОВИ НАВИЦИ	5
Предоговорете разходите си	6
Насочвайте правилно паричния поток	7
Научете се да си поставяте конкретни цели	8
Научете децата си да пестят	9
Спазвайте 30-дневното правило	11
Парите ви се нуждаят от план Б	12
ФИНКУЛТУРА: ИНВЕСТИЦИИ	14
Какво трябва да знаем за инвестициите:	15
7-те златни правила за всеки инвеститор	17
Кога е точният момент да инвестираме?	20
Какво искат жените... когато инвестират?	23
ФИНКУЛТУРА: КИБЕРСИГУРНОСТ	26
Сигурна защита от хакери: няколко прости правила	27
Какво да направите, ако ви хакнат?	31
5 начина да използваме безопасно публични Wi-Fi мрежи	33
Колко защитени са профилите ми в социалните мрежи?	36
Как сигурно да създавате и управлявате паролите си?	37
Как да избегнете телефонните измами – вишинг?	40
Как да се защитите при теглене на пари от банкомат?	42

ФИНКУЛТУРА:

ОСНОВНИ ФИНАНСОВИ НАВИЦИ

Предоговорете разходите си

Началото на годината е много подходящ период за преглед на всички разходи. Помислете, има ли нещо, което може да отпадне или да се предоговори? Например, ако имате два кредита, защо не ги обедините в един и така да оптимизирате месечната си вноска?

Насочвайте правилно парициния поток

Най-вероятно всеки месец в сметката ви влизат и излизат пари. Да кажем, че получавате заплата в края на месеца. Какво правите с нея? Плащате сметки, харчите и каквото остане – държите в сметката си „за всеки случай“. Този сценарий няма да се отрази добре на спестяванията ви. По-добре помислете за вариант, в който всеки месец между 5% и 10% от заплатата ви (без значение от размера ѝ) да бъдат спестявани. Това може да се случи с допълнителна сметка, застраховка или спестовен план.

Научете се да си поставяте конкретни цели

Всички искаме да бъдем добре във финансов план. Но ако зададем толкова обща цел, вероятността да се провалим в изпълнението ѝ не е малка. По-добре е да бъдем по-конкретни и да насочим усилията си в изпълнение на малки стъпки, които водят към по-голямата цел. Например, помислете за една година колко можете да спестите с бюджета, с който разполагате. Направете конкретен план и го спазвайте всеки месец.

Научете децата си да пестят

Колкото и да се опитвате да пестите, ако децата ви не ценят стойността на парите, ще изпитвате големи затруднения да поддържате здрав бюджет. За да избегнете това, в подходящия момент трябва да сте откровени с тях с какви средства разполага семейството. Важно е и да изградите у тях навици, които ще им помогнат да управляват своя личен бюджет по-най-добрия начин. Например, воденето на дневник на паричните средства ще им помогне да следят колко пари харчат и дали в края на месеца им остават някакви джобни. Обяснете им разликата между спестяване и харчене и им помогнете да са по-добре осведомени при вземането на решения. Обяснете им разликата между „искам“ и „трябва ми“.

Не поемайте отговорността вместо тях при вземането на решения, а им помагайте с въпроси като: „Наистина ли имаш нужда от това?“, „Какво ще стане, ако не го купиш?“, „Какво друго можеш да направиш, за да се изпълни желанието ти?“. По този начин помагате на децата си сами да намерят решения и алтернативи. Поставете им индивидуални цели за спестяване. Ако детето желае нещо голямо, изчислете заедно колко джобни пари са необходими, за да се изпълни желанието. Добър план е да се правят редовни вноски по спестовна сметка. Мотивирайте детето си да го прави.

Спазвайте 30-дневното правило

В днешните условия на повече време, прекарано вкъщи, вероятността да увеличите онлайн пазаруването е все по-голяма. Случвало ли ви се е, обаче, да поръчате нещо онлайн и след това да съжалявате, защото не сте сигурни, че имате нужда от конкретната покупка? Ако да, значи е време да приложите 30-дневното правило. Следващия път, когато ви се прииска да си поръчате нещо, сложете покупката в количката и забравете за нея в продължение на 30 дни. Ако след този период все още искате да купите продукта, направете го, защото вече ще знаете, че сте направили обмислен избор.

Парите ви се нуждаят от план Б

Осигурете си поне два начина за бърз и лесен достъп до парите си навсякъде и по всяко време. Мислете за това като за План Б за личните си финанси. Идеята на План Б е парите ви да са винаги Близо, да можете да ги ползвате Бързо и всичко това да става Безконтактно. И един Б-Бонус – абсолютно Безпроблемно.

Първа точка в План Б е супер лесна: вземете си поне една дебитна банкова карта, а за предпочитане – две. Едната може да ползвате само за пазаруване в интернет, а втората – за всичко останало. Картата за пазаруване в интернет ще ви осигури спокойствие, че няма да изхарчите повече, отколкото сте предвидили с необмислени покупки и ще ви спести

главоболия, в случай че интернет ви отведе до някой не особено безопасен онлайн магазин. Поръчването на карта става много лесно, с един стандартен формуляр, в който и да е офис. А някои банки вече доставят картата на личния ви адрес, така че не се налага дори да ходите, за да я вземете.

Втората точка на План Б е да свалите приложение за мобилно банкиране, в случай че ползвате смарт телефон. Най-логично е да свалите приложението на вашата банка и да се възползвате от предимствата му. Онлайн прехвърлянето на пари, плащането на битови сметки или дори проверка на баланса са обичайно по-евтини, което освен време във висене на опашки, ще ви спести и пари.

ФИНКУЛТУРА:

ИНВЕСТИЦИИ

Какво трябва да знаем за инвестициите:

Инвестирането не е само за избраните, знаещите и можещите. Всеки от нас може да инвестира, без да са му необходими твърде специализирани познания. Появата на коронавируса (COVID-19) и последвалите мерки за ограничаване на движението на хора (социалната изолация) доведоха до рязко забавяне на икономическата активност. Сега е моментът да решим как да разпределим доходите си. За да решим дали инвестициите са вариант, трябва да знаем основите им. Ако се заинтригуваме, винаги можем да се обърнем към консултант, който да отговори на допълнителните въпроси, които имаме. Основното, което трябва да знаем:

- **Запознайте се с инвестиционните фондове** – това са различни планове, които, ако изберем, ще изберем и различен риск. Има инвестиционни планове с много малък риск. Това значи, че колкото пари дадем, почти толкова трябва да получим. Има и по-рискови планове, които евентуално ще ни донесат по-висока доходност. Важно е да разгледаме различните възможности и да изберем правилната за нас.
- **При инвестирането трябва регулярност** – това значи определен период от време да инвестираме редовно, може да е месечно с 50 лв., важното е да се придържаме към избория от нас период.

7-те златни правила за всеки инвеститор

Инвестирането не е задължително да е сложно или трудно, но има няколко златни правила, които могат да помогнат да продължите да бъдете в ритъм, така че да постигнете финансовите си цели. Имайте предвид, обаче, че колкото и да сте дисциплинирани и каквито и правила да спазвате, инвестирането включва риск и все пак може да получите по-малко, отколкото очаквате.

Ето защо събрахме 7-те правила, които всеки инвеститор трябва да знае:

1. Определете си цели – определянето на вашите финансови цели и времевия хоризонт за инвестиране може да ви помогне да се придържате към своята стратегия;

2. Приемете, че по-високата потенциална възвръщаемост носи по-високо ниво на риск – никоя инвестиция не идва без риск и той е един от определящите ѝ компоненти. Важното е да инвестирате в активи, чието ниво на риск не ви притеснява;

3. Не слагайте всички яйца в една кошница – разделянето на средствата ви в различни видове активи и географски региони означава, че няма да зависите твърде много от един вид инвестиция или регион. А това носи предимството, че ако някоя от тях моментно се представя колебливо, има вероятност други ваши инвестиции да компенсират;

4. Не инвестирайте в нещо, което не разбирате – преди да вложите парите си в каквато и да е инвестиция, отделете време, за да я проучите задълбочено и да разберете с какво точно е свързана, както и какви са рисковете;

5. Инвестирайте дългосрочно – не забравяйте, че времето е най-добрият приятел на всяка инвестиция;

6. Дръжте емоциите си под контрол – емоционалните решения водят до значително по-малка доходност от реалната доходност на пазарите;

7. Инвестирайте регулярно – добра практика, която може да бъде полезна в преодоляването на различните движения на пазарите. Регулярното инвестиране помага на тези, които не разполагат с кристална топка и не знаят кога ще е най-подходящият момент

за нова инвестиция. Инвестиционните схеми, които предлагат регулярно инвестиране – месечно, шестмесечно, годишно, успяват да извлекат позитиви от движението на пазарите и спомагат за балансирането на общия инвестиционен портфейл.

Кога е точният момент да инвестираме?

Представете си, че е краят на годината и получавате годишен бонус. Имате желание да инвестирате на капиталовите пазари, но не сте сигурни дали сега е правилният момент! Трябва ли да изчакате? Докога? Дали да инвестирате изобщо или да оставите парите на депозит в банка?

А сега си представете, че сте изправени пред този въпрос всяка година. Има ли правило, което да следвате в такива ситуации? Какво може да направите?

Много анализи на водещи финансови институции показват любопитни резултати при сравнението на две популярни поведения при инвестиране.

Едното се нарича **market timing**. Както показва името, при него човек цели да купи или продаде акции или облигации в най-подходящия момент на пазара, като предвижда бъдещото движение на цените. Другата инвестиционна стратегия е **редовното инвестиране**.

Според експертите, вероятността за успешно дългосрочно прилагане на market timing е близка до шанса при лотарията. Най-реалистичните и възнаграждаващи стратегии за повечето инвеститори е да инвестираме регулярно.

Регулярното месечно инвестиране на малки суми е оптималната стратегия, за да се избегне „отлагането на момента“ и да се извлекат ползи от краткосрочните спадове на пазара, т.е. инвестираме при ниски цени.

Какво искат жените... когато инвестират?

Жените са самокритични и някои от тях вярват, че не са готови да управляват личните си финанси. Анализът на поведението им като клиенти обаче показва точно обратното – много от характеристиките, които жените имат, всъщност са фактори, които носят добра възвръщаемост.

Оказва се, че безпристрастните цифри опровергават идеята, че дамите са по-големи прахосници. **Напротив** – независимо от размера на дохода, дамите спестяват по-голям процент от заплатата си: **средно около 9%**.

За сравнение, господата заделят с половин процент по-малко.

Въпреки това, отново според проучванията на експертите, жените инвестират **средно около 40% по-малко** от мъжете. Дамите очевидно са склонни да поемат по-малко риск и това им носи позитиви. Доказателството – резултатите, които постигат като доходност, съвсем не отстъпват на мъжете инвеститори. **Какви са техните съвети за инвестиране:**

- Планирайте с цел и мислете цялостно – определянето на вашите финансови цели и времевия хоризонт за инвестиране, може да ви помогне да се придържате към своята стратегия;
- Поемайте по-малко риск;
- Практикувайте търпение;
- Образованието стимулира действие.

Внимание:

Съдържащата се тук информация е само с илюстративна цел и не е съвет за сделки с финансови инструменти. Счита се, че всеки инвеститор взима сам решението си да инвестира, или да прави други сделки с Дялове/Акции на Фондовете Амунди.

УниКредит Булбанк АД не извършва дейност по предоставяне на инвестиционни съвети и управление на портфейл. Проспектите на Фондовете, както и Документите с Ключова информация за инвеститорите са налични на **amundi.bg**

ФИНКУЛТУРА:

КИБЕР-СИГУРНОСТ

Сигурна защита от хакери: няколко прости правила

Здравите финанси изискват и доза предпазливост. Добре е да ползваме удобствата на дигиталните канали за разговори с приятели, сърфиране в интернет, банкиране и др., но това значи да опазим себе си, семейството и финансите си от недоброжелатели.

Как да се възползваме от дигиталните услуги, без да поемаме излишни рискове?

Ето няколко лесни правила:

1. Ползвайте повече от една парола за различните си профили в интернет – винаги защитавайте електронната си поща, профилите си в социалните мрежи, потребителските си профили за онлайн и мобилно банкиране, кредитни карти, финансови и инвестиционни продукти с различни пароли.

2. Не се улавяйте на фишинг съобщенията, които получавате – винаги проверявайте кой ви изпраща съобщението, защото хакерите често използват фишинг. Това са имейл съобщения, които изглеждат така, сякаш са изпратени от банка или веб страница. Обичайно в тях пише, че получателят спешно трябва да влезе в профила си и да актуализира някакви данни. Веднага щом го направи, въведените данни попадат директно в ръцете на киберпрестъпниците. Запомнете: банката никога няма да ви поиска по имейла да споделите паролата си или ПИН кода си.

3. Получили сте по имейл документ, който не сте поискали? В кошчето! – внимавайте, ако получите имейл, съдържащ необичайни линкове или прикачени файлове. Например, нотариално заверени или други документи, които не обработвате като част от работата си. Не ги отваряйте или сваляйте. И никога не връщайте отговор на изпращача, като му предоставите исканите данни.

4. Обръщайте внимание на заглавието на имейла – ако съдържа граматически грешки или има несъответствия на вашия роден език – пратете го в кошчето, без да го отваряте.

5. За случаите, когато сте извън офиса – включете в пощата си автоматичното изпращане на съобщения само за получатели в рамките на своята работа, но не и за външни получатели. По този начин ще избегнете потенциални хакери да узнаят, че няма да ви има за известно време.

6. Следете отблизо профила си и в случай на подозрителни трансакции, свържете се с вашата банка – проверявайте трансакциите по банковата си сметка поне веднъж седмично. Най-лесно това става с мобилно и онлайн банкиране. С банката в телефона ви за секунди можете да следите наличността по сметката си отвсякъде и по всяко време.

Какво да направите, ако ви хакнат?

Опитвате се да влезете в пощата си, но излиза грешка? Виждате публикации, които не сте направили в профилите си в социалните мрежи? Забелязвате странно движение по банковата си сметка? Най-вероятно сте били хакнати. Независимо дали личните ви данни са компрометирани или e-mail паролата ви е открадната, хакването може да бъде кошмар. Сценариите са много, но все пак има няколко важни стъпки, които е добре да предприемете, ако изпаднете в такава ситуация.

1. Сменете паролите си – постарайте се новите пароли да са още по-сигурни от старите.

2. Настройте двойно потвърждаване на идентичността ви за различните услуги, които използвате – така, освен парола за достъп, трябва да въведете и допълнителен код за сигурност, който получавате на e-mail, като SMS съобщение или през специално за целта приложение на телефона ви. Хубавото е, че кодът за двустепенна идентификация се генерира на момента и може да бъде използван само един път.

3. Споделете с всичките си контакти – ако не го направите, рискувате вашите познати да получат съобщение от “Ваше име”, без да знаят, че не вие стоите зад него, а киберпрестъпник, който иска да открадне и тяхна лична информация.

4. Преинсталирайте операционната система и антивирусната програма, която ползвате – в голяма част от случаите, зловредният софтуер е инсталиран от самите потърпевши, без да разберат. Чрез отваряне на линк от някой имейл, при сваляне на прикачени файлове или документи и т.н. Едно от най-лесните неща, които можем да направим, е да преинсталираме операционната система на компютъра си, да свалим надеждна антивирусна програма и да сканираме устройството ни за наличие на вируси и зловредни файлове.

5 начина да използваме безопасно публични Wi-Fi мрежи

Безплатните Wi-Fi мрежи като тези в търговските центрове, летищата, хотели и курорти, са удобни и полезни, но невинаги са защитени. Затова е добре, преди да ги използвате, да се уверите, че не сте направили достъпни за хакерите никакви чувствителни данни. Как?

1. Защитените мрежи имат парола – след като вашият смарт телефон или лаптоп открие безплатна Wi-Fi мрежа, уверете се, че тя е защитена. Това става, ако включването в мрежата изисква въвеждане на потребителско име и парола, осигурени от доставчика.

2. Как да разглеждам страници отдалечено и безопасно? – когато разглеждате страници на място извън офиса или дома си, винаги проверявайте протоколите за сигурност на страниците в интернет, които посещавате. Сигурните страници съдържат HTTPS в началото на URL адреса, тоест поддържат SSL (Secure Sockets Layer).

3. Има ли алтернатива на Wi-Fi за разглеждане на страници, когато не сте у дома или в офиса? – можете да използвате hotspot с връзка за данни (всички доставчици на мобилни услуги предлагат тази функция) или използвайте смарт телефона си като hotspot, за да браузвате с компютър. В тези два случая вместо да използвате Wi-Fi мрежата, използвате тарифния план на доставчика си на мобилни услуги. За специалистите, които постоянно пътуват по работа, едно по-добро решение е VPN връзката (виртуална частна мрежа), която се включва, когато намерите Wi-Fi мрежа.

Колко защитени са профилите ми в социалните мрежи?

Социалните мрежи дават възможност да споделяте местоположението си, както и много друга лична информация. За да не сте уязвими на кибер атаки, следвайте следните препоръки:

- 1.** Не приемайте покани от напълно непознати.
- 2.** Регистрирайте се с различен имейл адрес от този, който използвате за служебни цели.
- 3.** Активирайте двустепенно потвърждаване на личността при вписване в профила и редовно променяйте паролите си.
- 4.** Оптимизирайте настройките си за сигурност за различните социални мрежи.

Как сигурно да създавате и управлявате паролите си?

Имейли, акаунти, профили в социалните медии, Wi-Fi... всички искат вашата парола. С всички тези пароли запомнянето им невинаги е лесно или автоматично. Те са важни, защото са ключовете към вашата дигитална идентичност. Тя може да изглежда виртуална, но дадете ли ключ, тоест парола на престъпниците, те няма да се поколебаят да ви навредят съвсем реално. Това, което можете да направите, за да сте напълно сигурни, е да намерите правилния начин да изберете паролите си и да ги пазите.

Ето няколко съвета как да боравите и да запомните паролите, за да запазите профилите си в безопасност:

- 1.** Не използвайте една и съща парола за различни приложения. Еднакви пароли може да изглежда като най-лесното решение и, въпреки че е често срещана практика, крие риск за сигурността ви.
- 2.** Никога не запазвайте паролите в кеша на браузъра или в паметта на устройството, което използвате.
- 3.** Не пишете пароли на лепящи листчета или тетрадки, които оставяте да лежат наоколо.

За да създавате пароли по сигурен начин, също трябва да следвате няколко прости правила:

- 1.** Използвайте поне 8 знака, като включите цифри, главни и малки букви и специални символи.
- 2.** Не забравяйте да ги сменяте на всеки 90 дни.
- 3.** Как да ги запомните? Ето един пример: измислете своята дума или име за парола, но я направете по-сигурна, като в началото сложете и първата буква на любимия си филм, актьор или книга. В самата парола заменете една или повече букви с цифри.

Как да избегнете телефонните измами – вишинг?

Предлагат ли ви оферти по телефона, които са твърде хубави, за да са истина? Вероятно ви искат лична информация, за да се възползват от тях. Бъдете предпазливи, може би е „вишинг“. Най-честите вишинг измами са:

1. Измислен проблем с ваша банкова сметка или карта – от другата страна на телефона ще поискат идентификационните ви данни за вход, за да отстраните проблема или ще ви накарат спешно да извършите ново плащане.

Вместо да предоставяте каквато и да е информация, затворете и се обадете на банкера си или на публично обявения номер за контакт с клиенти.

2. Непоискани оферти за заем или

инвестиции – измамниците ще ви кажат, например, че можете да спечелите милиони с една съвсем малка инвестиция или да изплатите ипотеката си с някаква малка корекция. Обикновено трябва да „действате сега“ и да платите веднага малка такса.

Не се хващайте! Банките правят разумни оферти и понякога ще получавате от тях обаждане, но не и от този лъжлив тип.

Как да се защитите при теглене на пари от банкомат?

Тегленето на пари от банкомат е нещо, което правим често. Затова понякога не обръщаме почти никакво внимание на действията си. Така хора, използващи банкомати, могат да станат жертва на кражби и измами, затова е важно да бъдем винаги бдителни и отговорни.

- 1.** Уверете се, че никой не наднича зад гърба ви.
- 2.** Закрийте ПИН кода си от любопитните погледи.
- 3.** Избирайте банкомати, които се намират на централни и оживени места и се опитвайте, когато теглите пари, да се случва през деня.

През 2020 година отбелязваме 20 години от началото на дейността на УниКредит в България. Историята ни е в сърцето, бъдещето ни – в ръцете. Важните за нас неща остават непроменени:

- да правим етичен бизнес,
- да бъдем партньор, на когото клиентите и колегите могат да разчитат,
- да представяме лесно банкиране – в клона, онлайн и в телефона,
- да подкрепяме реалната икономика и устойчивото развитие и
- да споделяме своята финансова и бизнес експертиза чрез образователни инициативи.

Знаем, че ние сме толкова силни, колкото са големи успехите на нашите клиенти!

20
ГОДИНИ

UniCredit Bulbank